

Een christen-democratisch verbond

Wat men kan lezen in een tijdschrift als dat nu voor u ligt, is uitermate beperkt, vergeleken met wat er allemaal te lezen valt op de pagina's die gebruikers van het Internet kunnen opvragen. Op het Internet is onafzienbaar veel informatie beschikbaar, maar we moeten ons wel realiseren dat mensen niet eindeloos veel informatie in zich op kunnen nemen. Het wezenlijke verschil tussen het Internet enerzijds en kranten, tijdschriften en radio- of televisieprogramma's anderzijds is dus dat het Internet geen selecterende redactie heeft, en de voorheen bekende media noodzakelijkerwijs altijd wel. Is dat een voordeel van het Internet? Als we de aandacht richten op landen waar censuur selecteert is het antwoord stellig ja. In een samenleving als de onze ligt het antwoord minder voor de hand. Het zijn vooral mensen die een kritische, vorsende instelling hebben die met het Internet zijn gebaat. Er zijn evenwel ook mensen

Prof. dr. E.M.H. Hirsch
Ballin

die op het Internet het spoor bijster raken en bij obscure sites landen. Een krant of tijdschrift ontleent zijn kwaliteit aan het vermogen van de redactie een goede, voor de lezers overtuigende selectie te maken uit het aanbod van mogelijke publicaties, en uiteraard goe-

de medewerkers en auteurs op het spoor te komen. Al realiseert lang niet iedereen zich dat: hetzelfde geldt voor omroepen. Zenders en omroepverenigingen herken je niet alleen aan de afzonderlijke programma's, maar ook aan de keuze die door de 'redacteurs' van die omroep (programmadirecteuren) wordt gemaakt. Op het Internet moet de gebruiker het zonder zo'n 'redactie' doen. Je kunt natuurlijk zeggen: ieder is daar verantwoordelijk voor de eigen keuze. Maar dat lijkt, bij de onafzienbare overvloed van site en pagina's mooier dan het is. Sommige Internetgebruikers vinden intussen dan ook baat bij de adviezen die hier en der in de vorm van adresboeken met 'links' worden gegeven.

Teken van de tijd

Er is reden genoeg de overvloed van eindeloos uiteenlopende gegevens en contacten op het Internet te zien als een teken van de tijd. Ordening brengen in die overvloed is, of we het willen of niet, de opgave waarvoor we ons geplaatst zien. De tijd is voorbij waarin mensen – door plaats van wonen, werken en ter kerke gaan gebonden aan een afgebakende kring van gesprekspartners – als vanzelf kennis, ervaringen en beoordelingen met elkaar deelden. Dat betekende niet dat ze in

C O L U M N

saie eendracht wegzakten, maar discussie had wel een vaste bodem van gemeenschappelijke geschiedenis en principes. Als resultaat van mobiliteit, communicatie en schaalvergroting zijn we dat houvast kwijt. De socioloog Giddens spreekt hier van 'disembedding'. Niet meer ingebed in een gemeenschappelijke horizon van kennis en ervaringen wordt het voor mensen moeilijker tot een gemeenschappelijke beoordeling te komen.

Losse meningen

De democratisering in deze en de vorige eeuw was niet alleen een staatsrechtelijk veranderingsproces. Het was eerst en vooral de ontwikkeling van een 'openbare mening' door een steeds grotere kring van meedenkende burgers: mensen die het niet over hun kant lieten gaan hoe de staatsmacht werd uitgeoefend of ten overstaan van sociale nood juist verstek liet gaan. De openbare mening steunde dus op een met elkaar – onder meer via kranten en tijdschriften – delen van kennis en ervaringen om zo, in discussie met anderen, tot een politiek oordeel te komen. Is zoiets als de vorming van een openbare mening nog wel mogelijk als de kaders van gemeenschappelijke kennis en ervaring zozeer vervagen en overgaan in één grote, ongeordende baaierd van gegevens en meningen van het moment?

Losse brokstukken informatie roepen losse opinies op, opinies die op zichzelf best doordacht kunnen zijn, maar amper herleidbaar tot een maatschap-

pijvisie. Niet alleen de Nederlandse christen-democratie, maar ook andere traditionele grote partijen binnen en buiten Nederland kennen spectaculaire *ups and downs* in kiezerssteun. Ze kunnen veel minder dan vroeger steunen op een vaste, vanzelfsprekende steun vanuit een groep van mensen die tot die politieke stroming 'behoren'.

De tijdsfactor

De politiek wordt misschien nog meer dan andere levensterreinen meegezogen in de haast wereldwijde openheid van informatie en meningen, zonder veel samenhang. Daarin speelt de tijdsfactor een rol. Echte resultaten van politiek handelen – uit het oogpunt van de kwaliteit van rechtsstaat en samenleving – kunnen pas op de (middel)lange termijn worden vastgesteld. Om wille van de controleerbaarheid van de macht is een politiek mandaat echter

---

Wil politiek van waarde zijn in een samenleving met zoveel losse kennis en meningen, dan moet ze een punt hebben waarop ze zich richt en waaraan ze zich verbindt: haar politieke idealen.

---

aan een termijn van (in de regel) vier jaren gebonden. Het tijdsperspectief van de beoordeling is dus haast per definitie korter dan van wat er beoordeeld moet worden, hoogstens vier jaren, en meestal – bij het naderen van de verkiezingsdatum – nog korter. De directe reactie in opiniepeilingen en media heeft het tijdsperspectief van de politiek nog korter gemaakt. Op de gebeurtenissen van de dag moet nog veel sneller worden gereageerd – liefst onmiddellijk. Zo lijken politici

in staat tot werkelijk wonderbaarlijke prestaties: binnen een paar uur zijn zij gereed omvangrijke wetsvoorstellen, adviezen en rapporten, waaraan maan-

denlang is gewerkt, van een vastbesloten commentaar te voorzien.

Kunnen kiezers dat beter?

Is het in deze situatie redelijk van de kiezers te verwachten dat ze zich bij hun politieke voorkeur door iets anders dan wisselende sympathieën laten leiden? Men kan dat in elk geval niet doorbreken door simpel te verwijzen naar het roemruchte verleden van een politieke partij of beweging. De staat van dienst in het verleden is op zichzelf niet onbelangrijk. Het verleden kan alleen een inspirerende traditie worden als daarin motieven werkzaam zijn die mensen iets te zeggen hebben. Die motieven – waarden en beginselen – moeten iets voor de toekomst betekenen, anders zijn ze geen traditie die wordt doorgegeven, maar een object van ideeënarcheologie. Traditie zet zich dus voort in motiverende idealen voor de toekomst. Wie de Evangelieën leest, ziet zich dat voortdurend ontrollen langs Jezus Christus' levensweg: de onverwachte herinterpretatie van de traditie, opdat die tot een levensideaal wordt. Ook dat was een tijd waarin de komst van allerlei nieuwe cultuurpatronen verwarring had veroorzaakt en de krampachtig volgehouden oude gewoonten geen perspectief meer boden.

Wat wel kan, en waartoe een door beginselen gedreven politieke beweging als de christen-democratische in staat moet zijn, is dit: de kiezers een verbond aanbieden dat de politiek van alle dag in het perspectief plaatst van een verbond dat gericht is op politieke idealen en zich daarnaar de maat laat nemen. Dan worden tradities gekarakteriseerd door hun betekenis voor de toekomst, een samenleving die niet de erfenis van een vernietigd milieu hoeft te dragen,

waarin misdaad niet in maatschappelijke posities is omgemuut, en mensen – ook waar verschillen in welstand en levensvervulling zijn – toch één gemeenschap vormen, die bereid is op te komen voor wie kwetsbaar of zwak is. Is dat te idealistisch? Er zijn veel dingen in de politiek waarvoor alternatieven bestaan, maar wil politiek van waarde zijn in een samenleving met zoveel losse kennis en meningen, dan moet ze een punt hebben waarop ze zich richt en waaraan ze zich verbindt: haar politieke idealen.

Prof. dr. E.M.H. Hirsch Ballin

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.